

תשורה

משמחת הנישואין

של

החתן הת' מנחם מעדל

והכלה צבי' שיחיו

סטאליק

כ"ח אדר

ה' תהא שנת סייעתא דשמייא

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו
בנישואינו למז"ט כ"ח אדר, ה'תשס"ד.

התודה והברכה מובאת בזה לבני משפחתנו, ידידינו ומכרינו, שבאו
מקרוב ומרחוק לשמוח אתנו יחדיו, ביום שמחת לבבנו, ולברכנו, ולברך
את הורינו ואת זקנינו יחיו, בברכת מזל טוב, וחיים מאושרים בגשמיות
וברוחניות.

בתודה לבבית ובהוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מגישים אנו
בזה "תשורה", הכולל 1) מכתבי ברכה ששלח כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
בקשר ללידת החתן והכלה, וכן מכתבי ברכה שקבלו הורי החתן והכלה
לחתונתם שהיו בהשגח"פ ג"כ בחודש אדר.

3) וכן מובא כאן ליקוט "המעשה הוא העיקר" בענין השכמת הבוקר,
ברכות השחר, קריאת שמע, תפילה, ועוד, מלוקט מתוך שיחותיו הקדושות
(המוגהים והבלתי מוגהים) של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, משנת תשמ"ח
ואילך.

2) הגהות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח על כתבה שנכתבה ע"י אם
החתן, שנרפס בה "אידשע היים" (גל' 108).

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואנשי ביתו יחי' בתוך כלל
אחב"י יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר. "ונזכה זעה"ן ז"ך מיט"ן
רבי"ן דא למטה . . והוא יגאלנו", תיכף ומיד ממש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מנחם מענדל וצבי סטאליק

טטוליק- ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway

Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

ב"ה, יג' מנ"א תשל"ט

ברוקלין, נ.י.

התק"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' יחזקאל אלי' שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן

למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבוליתו

של אברהם אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן

יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים,

ויגדלו ביחד עם זוג' תי' מתוך הרחבה.

בברכה מזל טוב

דונראווסקי - פ. א. ברזיל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

מוחם מענדל שניאורסאהן

ליבאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ביה, כ"ח תשרי תש"ם

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א כו"נ עוסק בצ"צ
מה' יוסף יצחק שלי

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר בולדה להם בת למזל טוב
ונקרא שמה בישראל צבי תל',

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה כיתר עם זוג' תל'
לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

- ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר
מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, עי"פ מרז"ל (ברכות יז' א) נשים
במאי זכ"ן באקור' כו' באתנו' כו' ונטר' כו'.

בברכת מזל טוב

סטוליק-

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ו' אדר תשל"א
ברוקלין, נ.י.

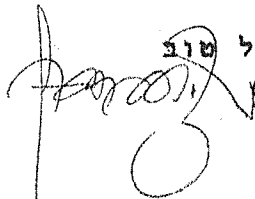
האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' יחזקאל אלי' שי'
וב"ג חי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום ח' אדר הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכה מזל טוב
מזל טוב ושחיה' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו
בית בישראל בנין עדי עד על יסודי החורה
והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבחורה זוהי
חורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

דאָבראווסקי - ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

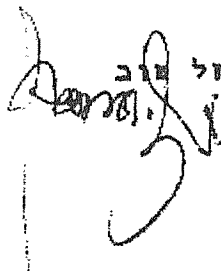
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"ח שבט תשל"ט
ברוקלין, נ. י.האברך הווי"ח אי"א ננ"ג וכו'
מוה' יוסף יצחק שי'
וב"ג חי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום שז' אדר הבע"ל,הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב
מזל טוב ושחיה' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו
בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה
והמצווה כפי שהם מוארים במאור שבחורה זוהי
חורת החסידות.בברכת מזל טוב
מזל טוב

המעשה הוא העיקר

קריאת שמע שעל המטה, שינה

א. "אדם מועד לעולם בין ער ובין ישן", להיותו בעה"ב על עצמו גם בעת השינה, ע"י ההקדמה דקשהמ"ט¹, שאז, לא יבוא למצב של שוגג כו', ואדרבה – יזכה לשמוע דברי תורה בחזיון לילה כו'². ועד שמתעורר באמצע הלילה³ וחושב אודות עניני היום שהי' יכול לעשותם בשלימות נעלית יותר, ותיכף ומיד נוטל ידיו ומשלים עבודתו באמצע הלילה וכו'⁴.

כשיעור כל הלילה

ב. יש לחקור בנוגע למי שהי' נייער כל הלילה אם צריך לומר מודה אני בהתחלת היום⁵, וע"ד שמצינו בנוגע לקידוש ידים ורגלים ש"קידוש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אע"פ שלא ישן כל הלילה"⁶.

הערת המו"ל בענין "שינה", "מודה אני" וכו' יש הרבה להוסיף וכו', ועוד חזן למועד.

(1) ט"ז אדר בעת ה"יחידות" תש"ג ח"ב – התוועדות ע' 395.

(2) ש"פ תבא תשמ"ח – התוועדות ע' 326: "וי"ל, שזוהו א' הטעמים שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר אודות עניני תורה שנאמרו לאחר ה"הסתלקות בחזיון לילה, וכיו"ב, ע"ד הסיפר אודות שבעת התורות שאמר הבעש"ט ב"ע – דלכאורה, אם המכוון הוא רק להתורות בלבד, הי' יכול לפרסם התורות כשלעצמן, וגם בשם אומרים, מבלי לספר שנאמרו לאחר ה"הסתלקות, בג"ע, או בחזיון לילה כו' [ובהערה 60: אף שדרכו ביקודש היתה לדייק בכל פרטי הסיפור, גם בפרטים כאלו, שאינם שייכים לכאורה לתוכן העיקרי דהסיפור] – שכוונתו בזה להוראה נוספת שע"י ההנהגה כדבעי יכולים לבוא לדרגה כזו שיזכו לשמוע תורה בחזיון לילה, וכיו"ב]."

(3) ולהעיר מש"פ ויקהל פקודי תשמ"ח – התוועדות ח"ב ע' 446: "שעל דברים פשוטים ורגילים כו' אין שמים לב!
ולדוגמא:

חידוש ה"התוועדות הבריאה בכל רגע ורגע מאין ואפס המוחלט – ה"ע הכי נפלא כו'.

ואעפ"כ, אף שיודעים ענין זה, אין זה מפריע ללכת לישון במנוחה (ולא עוד, אלא, שגם ההכנה לישון היא במנוחה, כמו, קיפול והנחת הבגדים בסדר מסודר, וכיו"ב) – בה שעה שאילו היו מתבוננים שברגע זה ממש מחדש הקב"ה את הבריאה כולה מאין ואפס המוחלט, בודאי שלא היו יכולים להרדם... ואז, היו קמים מהמטה, לובשים את הבגדים ומתיישבים ללמוד תורה, ובטלה השינה, "דאלאי שלאפ"י"!

אלא, שלא שמים לב לדבר, ועאכו"כ שלו מתבוננים בו – מרוב הרגילות כו'.

(4) תש"ג ע' 395: "ועד כדי כך, שהשינה שלו נעשית ע"ד ובדוגמת השינה דהקב"ה, כולל גם בנוגע להענין ד'נדדה שנת המלך", שנעשה כן גם אצלו, שמתעורר וכו'.

(5) ש"פ בה"ב תש"ג – התוועדות ח"ג ע' 218: "כמו בברכות השחר (ראה סידור אדה"ז לפני ברכות השחר) שניתקנו ע"י אנשי כנסת הגדולה בתור סדר העודה דכל יום ויום". וראה תנש"א ע' 114 הערה 78: "ולהעיר מהשקו"ט בנוגע לאמירת ברכות השחר לאחר השינה ניעור כל הלילה (ראה שער הכולל פ"א ס"ו. לקו"ש ח"ט ריש ע' 276)".

(6) תש"ג ש"פ ע' 218.

מודה אני

ג. תוכן העניין דאמירת "מודה אני כו' שהחזרת בי נשמת" הוא גם במשך כל היום כולו – שהרי בכל רגע נעשית התהוות מציאותו מאין ליש, ובמילא, צריכה להיות ההתבוננות בהענין ד"החזרת בי נשמת"י⁷, אלא, שעל זה מספיקה ההתבוננות בתכלית הקיצור בכמות הזמן⁸.

הרני מקבל

ד. רבינו הזקן מביא⁹ בסידורו השוה לכל נפש ש"נכון לומר קודם התפלה הרני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך", אשר, הכוונה באמירה זו שבהתחלת התפלה, היא, שיומשך בכל תפלות היום, ויתירה מזה – במשך כל היום, שכל עניני היום חדורים בקיום הציורי "ואהבת לרעך כמוך"¹⁰.

טלית קטן

ה. מנהג ישראל לחנך גם את הילדים הקטנים שהגיעו לחינוך¹¹, בלבישת טלית קטן¹², שהציצית דהקטן מזכירה לא רק מצות הציצית גדול אלא

(7) ש"פ בה"ב תש"נ – התועדויות ח"ג ע' 218-9: "וכל ההמשך שלאח"ז עד לעבודה במעשה בפועל לפני כל ענין וענין שבמשך כל היום".

(8) שם ע' 219: "כיון שצריך לעסוק בעבודה בפועל, החל מלימוד השיעורים הקבועים, באופן שההתבוננות לא תגרע מזמן הלימוד כו'".

ולעיר מהערה במכתב ח"י אלול תשנ"א – התועדויות ע' 269: "להעיר מכתר שם טוב סי' ריב (כו, ג-ד) ע"ד גודל ענין דיבור הראשון בקומו משנתו, ואיך שהוא משפיע על כל היום. סה"מ במלוקט ח"א ע' מה-מו. ולהעיר מפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר ה"נקודה" (שאחרי תיבת "בחמלה") ש"במודה אני" צריך לפושה (פאנאנדערשפרייטן) על כל היום כולו קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ט. וראה ספר השיחות תרצ"ז ע' 239".

(9) ט"ז אדר בעת ה"יחידות" תש"נ ח"ב – התועדויות ע' 395: "וזמה מובן שהפרידה צריכה להיות מתוך החלטה תקיפה להוסיף עוד יותר בענין האחדות – ע"י ההוספה בקיום הציורי "ואהבת לרעך כמוך", ועד שענין זה נעשה היסוד לעבודת כל היום כולו, כפי שמביא רבינו הזקן וכו'".

(10) תש"נ שם: "ויש להוסיף, שענין זה פועל אפילו בעת השינה" ראה המשך השיחה בהערה 1, 2. וראה שיחת ל"ג בעומר תש"נ – התועדויות ח"ג ע' 213: "כידוע שסיבת הגלות היא ההנהגה ההפכית מאהבת ישראל (כדאיתה במסכת יומא), וכדי לבטל סיבת הגלות יש להוסיף ולהרבות באהבת ישראל, ובדרך ממילא מתבטלת הגלות ובאה הגאולה האמיתית והשלימה". הערה 26: ויש לומר, שזוהו א' הטעמים שבהתחלת כל יום, לפני התפלה, "נכון לומר הרני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך" (נסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 374)".

וראה ש"פ ויקרא תש"נ – התועדויות ע' 491: ויש להוסיף, שעצם הידיעה שענין זה הובא **בסידור**, ובהתחלת הסידור – התחלת הסדר דכל היום כולו (לפני "מה טובו גו") וכל השנה כולה – צריכה לפעול פעולתה אפילו כשהסידור מונח ע"ג המדף, עוד לפני שפותחים הסידור כדי להתפלל מתוכו (כפי שנהגו ישראל להתפלל מתוך הסידור כדי שאמירת התיבות והנקודות הת" בתכלית הדיוק), ועאכ"כ לאחרי האמירה בפועל ובגלוי.

(11) כ"א אדר תשמ"ח – סיום ה"שלושים" - התועדויות ע' 421: "כאשר איש פרטי מישאל, אפילו קטן שהגיע לחינוך, לובש טלית קטן וכו'".

(12) ש"פ משפטים תשמ"ח – התועדויות ע' 377: "שע"ז נעשה אצלם הענין ד"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם" עוד בקטנותם".

יתירה מזה - שמזכירה ומביאה לידי קיום ד"כל מצוות ה'", גם לכל אחד ואחת מישראל שרואה את הציצית - גם דהקטן¹³.

כפה - "יארמולקא"¹⁴ כובע

ו. מנהג החסידים לחבוש הכובע על גבי ה"יארמולקע"¹⁵ [אף שלכאורה יש לחשוש שע"ז עלולים ללבוש שני מלבושים (הכובע וה"יארמולקא") בבת אחת, שקשה לשכחה¹⁶] — בדוגמת שני המקיפים שבנשמה, ח"י ויחידה¹⁷. וי"ל שע"י מקיפים גשמיים (כובע ו"יארמולקא") ניתוסף יותר בהמשכה וגילוי דשני המקיפים שבנשמה¹⁸.

אבנט

ז. חדרים באמונה ובטחון שמש"ח צדקנו בא תיכף ומיד ממש, ללא שהות זמן כלל, גם לא שהות זמן לחגור אבנטו [ועאכו"כ שהות זמן שאילת אבנט מחבירו (ובפרט כשמנהגו של חבירו לחגור ב' אבנטים¹⁸, אבנט א' מבחוץ

(13) כ"א אדר שם ע' 421. וראה שם הערה 27: "ראה מכתב כ"ק מ"ח אדמו"ר (הועתק ב"היום יום" ד' אייר. ועד"ו באגרות-קודש שלו ח"ח ע' תקנ"ח): מיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן וכו'. וראה גם צוואת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ב"ע לזוגתו ע"ד בנם כ"ק מ"ח אדמו"ר (בבית חלק הצוואה . . הנהגה וחינוך לילד משנוול בפרט"): וכשתחיל ללך ברגליו להלבישו ציצית (אגרות-קודש שלו ח"ב ע' תתקפ"ה).

וראה שם הערה 31: "וסיום הפרשה - "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" (ויצ"מ, שהיא התחלת ושורש כל הגאולות), היינו, שמצות ציצית [שוח"ג: "ארבע כנפות . . כנגד ד' לשונות של גאולה . . והוצאתי וגאלתי ולקחתי" ולהעיר, שגם הגאולה היא "מארבע כנפות הארץ"] קשורה ומביאה את הגאולה האמיתית והשלימה, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

14) בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א ו' חשון תשנ"ב - התועדויות ע' 237: "כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיסוי הראש אינו חמור כ"כ כמו כיסוי החלק התחתון, שהרי, בזמן הש"ס לא היו נזהרים כ"כ בכיסוי הראש, "שרוב העם היו רגילים לילך לפעמים הרבה בגילוי הראש" (שו"ע (ואדה"ז) מ"א ס"א ס"ד), ודוקא בדורות האחרונים (בזמן הב"י והרמ"א) נתחדש חומר הענין דכיסוי הראש, מצד מדת חסידות (שו"ע אדה"ז א"ח (מהדו"ת) ס"ב ס"ו).

ויש לומר, שבימים ההם הי' כיסוי הראש בבחינת גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, משא"כ בדורות האחרונים".

15) שם הערה 31: "ולהעיר, שהכה"ג הי' לומש כובע קטן תחת המצנפת - וידוע השקוט בנוגע למנין דשמונה בגדים. ואכ"מ".

ראה יום ב' דהג השבועות תשמ"ח הערה 112- התועדויות ע' 434: "כפה (כיסוי הראש) - חיובה אמנם רק מדרבנן (ראה בארוכה פס"ד להצ"צ א"ח בתחלתו. ושי"ל), אבל, רואים במוחש בכל הארצות, ועאכו"כ בארץ ישראל, שזהו דבר המסמל את היהודי הדתי, סמל של יראת שמים, עכ"פ בנוגע לענינים מסויימים שיהודי חובש כפה יפריש עצמו מהם".

16) שו"ע אדה"ז א"ח ס"ב ס"ג. וראה מאמרי אדהאמ"צ א"ח ע' קיד. ושי"כ.

17) ש"פ ואתחנן, נחמו, ט"ז מנ"א תשמ"ח - התועדויות ע' 164: "וי"ל, שע"ז שמקשרים שני המקיפים דנשמה עם מקיפים גשמיים (כובע ו"יארמולקא"), ניתוסף יותר בהמשכה וגילוי דשני המקיפים שבנשמה".

18) שבת בראשית תנש"א שוח"ג להערה 52 - התועדויות ע' 209: "כמו הכהן גדול שהי' חגור באבנט על הכתונות, ובהחשב האפוד (שאף שהי' מחובר לאפוד ה"ה שם לבד, חגורה) על המעיל - ודוגמתו בכל אחד ואחד מישראל, "ממלכת כהנים", כהנים גדולים" (בעה"ט יתרו יט, ז).

ואבנט א' מבפנים, כדי להיות חגור באבנט כל היום, וללא חשש דמחוי (כיהרא¹⁹) כדי להיות מוכן לקבל פני משיח צדקנו!²⁰

ברכות השחר

ח. יש²¹ להוסיף בהזהירות באופן אמירת ברכות השחר²², לאמרם במתינות כו', [לא כפי שישנם כאלו, שמפאת אריכות ההתבוננות בקריאת שמע שעל המטה אתמול, קם מאוחר בבקר, וממילא הוא ממהר בברכות השחר בכדי להספיק לומר קריאת שמע בזמנה, אף על פי שבשאר עניניו אינו דייקן]²³.

מקוה

ט. מענה לשאלת אחד מגדולי החסידים ברוסי, אשר בשעה שמאיוזו סיבה שתהי' אינו יכול ללכת למקוה ללמד משניות, והורה לו ללמוד מסכת מסדר שטרה, ובמיוחד – הפרקים שעוסקים בעניני מקואות²⁴.

(19) שם הערה 52: ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 276.

(20) שבת בראשית תנש"א - התוועדויות ע' 209.

(21) ראשי דברים ש"פ בהר-בחקותי, כ"ז אייר תנש"א: "כולל ההוראה באופן אמירת ברכות השחר, שיש להוסיף בזהירות, לאמרם וכו'".

(22) וראה ראשי דברים מהתוועדות ש"פ שלח מבה"ח תמוז, כ"ו סיון תנש"א: "ועד"ז בנוגע לברכות-השחר, שאף שהוא ענין פרטי (עד שנאמר לפני התפילה), מ"מ הוא כולל גם ענינים מתושבע"פ, ועד לסיומם - "ותלמוד תורה כנגד כולם" (כללות התורה). וכאן המקום לעורר בנוגע להקפדה בכוונה באמירת ברכות-השחר, שלא כאלה המקלים בכך כיון שזה לפני התפילה. אמנם בנוגע לקריאת-שמע מסכימים גם הם שיש להקפיד על הכוונה, כיון שזהו ענין עיקרי בחיי היהודי, ועד שיבימי הגזירות - לא תקום פעמיים צרה - היו בני"ו אומרים את הפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" בהדגשה ובקול רם (עד שגם לא-יהודים שמעו זאת). ועד"ז (ובמכ"ש וק"ו) בזמנים אלו שהם ימי-מנוחה (מנוחת-הנפש ומנוחת-הגוף) ללא דאגות-פרנסה כו' - יש להדגיש שמצב זה נובע מענין האמונה (ענינו של פסוק זה) ב"הזן את העולם כולו בטוב" (ומי שיש לו דאגות-פרנסה - הרי שיש חסרון באמונתו). ועד שכל ישראל הם "מאמינים", ועד "בני מאמינים" - בכח "אלקי אבי". והאמונה נעשית פנימיותו וחיותו כמ"ש "וצדיק באמונתו יחיה", דקאי על כל בני"ו ש"ועמך כלם צדיקים".

(23) שם: "ואחר כך הוא מתפלל במנין, כפתגם הידוע של זה שנשיא דורנו נקרא על שמו, שהיו כאלו שיצאו ידי חובת תפלה במנין על ידי שתפלתם היתה בכל עשר כוחות הנפש, מנין".

ראה ש"פ נח תש"ג התוועדויות ע' 319 הערה 45: כידוע פתגם הרה"ק ר' יוסף יצחק בנו של הצ"צ (זקנו של ב"ק מו"ח אדמו"ר ושנקרא על שמו) - שמתפלל עם הציבור דעשר כחות נפשו ("התמים" ח"ב ס"ע מה ואילך).

(24) י"ג תשרי תשמ"ח - התוועדויות ח"א ע' 157: "...אשר מצד אחד הטבילה היא במים גשמיים דוקא - וכמכתבו הידוע של נשיא דורנו (אג"ק שלו ח"ב ס"ע קמב ואילך), במענה לשאלת אחד . . . ולאידך המים הם משל (ולא רק משל, אלא זהו ענינם) למי הדעת הטהור, שע"י הטבילה בהם נעשים "טהור" מכל דבר בלתי רצוי ברוחניות.

ובמכ"ש וק"ו ממה שבנוגע לטבילה גשמית כתב הרמב"ם, בנוגע לשיעור מי המקוה - "שיהי' בהן כדי להעלות בהן כדי טבילה לכל גוף האדם", להעלות דייקא ולא נקט ל' "מכוסה" וכיו"ב.

ויש לקשר זה עם מ"ש בדרושי אדמו"ר האמצעי שטבילה היא אותיות ביטול, מכיון שזהו עיקר פעולתה, שהאדם הטובל יחי' בביטול אמיתי, ועי"ז יתבטלו כל הענינים הבלתי רצויים שבו".

י. וביחד עם זה הוסיף [במענה הנ"ל], אשר, במה דברים אמורים, שהלימוד מועיל, דוקא בטבילה לתוספת טהרה, אבל כשחייבים בטבילה בפשטות, אזי בהזדמנות הראשונה צריך לטבול בפועל ורק לאח"ז יש מקום ללימוד משניות כו'²⁴.

פרק תניא

יא. מנהג טוב שנהגו חסידים²⁵ (בדורנו וגם בדורות שלפנ"ז) ללמוד פרק תניא בכל יום²⁶ (לפני תפלת הבוקר²⁷, ואמירת "הריני מקבל כו"²⁸), [על הסדר, או באופן אחר²⁹]. וכדאי לפרסם ולחזק מנהג זה³⁰.

קריאת שמע

יב. יש לעורר על הוספה בהידור ובתוספת כוונה ב"אחד" שבקריאת שמע, בקבלת עול מלכות שמים פעמיים בכל יום. נוסף לקריאת שמע קטנה, וקריאת שמע שעל המטה³¹.

(25) ש"פ אחרי תשמ"ט - התוועדויות ע' 66: "לחזק ולהוסיף בכל שיעורי תורה, הן שיעורים פרטיים . . . והן שיעורים הכלליים - ע"פ תקנות החכמים ומנהגי ישראל בכל דור ובכל מקום . . . ולאחרונה - ניתוסף גם שיעור הרמב"ם היומי, והגם שטיבתה היא תקנת והוראת החכמים - הרי בקיום תקנות אלו מקיימים המ"ע מן התורה [שם הערה 40: "נוסף להמצוה והל"ת שעי" קיום תקנת חכמים - ראה רמב"ם ויש ה' ממרים"] דתלמוד תורה, ואדרבה - עם חביבות ויוקר מיוחדים, בהיותם הוראות מרוב, נשיא הדור, או מנהג פרטי מביתו ומשפחתו, וכיו"ב.

ועד"ז - בנוגע לרוב מנהגי ישראל בקשר עם לימוד התורה, וביניהם - המנהג טוב שנהגו חסידים וכו'".

(26) וראה גם ש"פ שמות תש"נ - התוועדויות ע' 161: "כדאי ונכון ביותר שכל אחד יוסיף בעניינים הקשורים עם בעלי ההילולא . . . ועוד ועיקר - ע"י ההוספה בקביעות עתים בלימוד תורתם וספרים שלהם . . . בתורת אדמו"ר הזקן, בלימוד שולחן ערוך, ובספר התניא שלו [ובפרט שבזמן זה צריכים התחזקות מיוחדת בזה]. כולל - להשייכים לזה - ע"י המנהג דכמה וכמה שבכל יום קודם התפילה לומדים פרק תניא".

(27) וראה תשמ"ט שם הערה 42: "ויש בו גם המעלה - שעי"ז יש בכל יום בבוקר (של יום חול) כל השלשה עמודים בפ"ע שעליהם העולם עומד . . . תורה (נוסף על חלק התורה שבתוך התפילה), עבודה (תפילה) וגמ"ח צדקה), כי יחייב פרוטה לפני והדר מצלי.

(28) ראה תשמ"ט שם ע' 75: "(כ"ק אדמו"ר שליט"א חי"ק, ואמר): לא שאלתי אצלם אם לימוד זה הוא גם לפני התחלת התפילה ממש, כולל גם לפני אמירת "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך", או לאחרי אמירת "הריני מקבל כו". ומסתבר לומר שלימוד זה היה לפני התחלת התפילה ממש, גם לפני אמירת "הריני מקבל כו", כלומר, שתחילה למדו פרק תניא, ורק אחר כך פתחו ה"סידור", החל מ"הריני מקבל כו'".

(29) ש"פ שמות שם.

(30) תשמ"ט שם ע' 69. ושם ע' 75: "ולפלא, שמנהג זה אינו מפורסם אף שגם בדורנו היו חסידים שנהגו כן, כפי ראיתי בעצמי אצל חסידים בדורנו".

(31) ר"ד מהתוועדות ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר, תנש"א.

יג. בשמחת תורה תנש"א דבר בענין³²: (- א קער טאן זיך), ל-ד' רוחות עולם - "ימה וקדמה צפונה ונגבה", ולמעלה למטה. וכפי שכבר הי' בשעת קריאת שמע.

יד. יש נוהגים לומר לפני התפלה כל ג' הפרשיות דק"ש, כדי שלא יאחרו זמן קריאת שמע מצד הדביקות בתפלה³³.

תפילה

טו. רבינו הזקן³⁴ מביא בשו"ע שלו³⁵ - הלכה למעשה - ש"המתפלל צריך שישהה במקום שמתפלל שעה א' קודם תפלתו כדי שיכוין לבו למקום . . ושעה א' אחר תפלתו כו', וחסידים הראשונים היו שוהין שעה ממש משעות בינוניות שהן כ"ד במלעל"ע", ומוסיף³⁶, "וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות וכו'"³⁷.

(32) ראשי דברים שמחת תורה תנש"א: "ועפ"י כ"ז מובן גודל השמחה שצ"ל בשמע"צ. ועאכ"כ שנמצאים כבר במשך כמה שעות בשמחת"ו. ו"שעות" גם משלשן "פניה" (- א קער טאן זיך), ל-ד' רוחות העולם וכו'".

(33) ש"פ שמות תנש"א הערה 7 - התוועדויות ע' 148: "ולחעיר, שיש נוהגים וכו'".

(34) ש"פ שמיני וער"ח אייר תשמ"ח התוועדויות 4-213: "ויש להוסיף, שהענין דתחיית המתים ברוחניות - שענין זה הוא בודאי בכחו של כאו"א, ובפרט בנוגע לעצמו, שאין הדבר תלוי אלא ברצונו.

ויש להוסיף, שענין דתחיית המתים הוא לא רק בנוגע למצב הכי ירוד שנחשב כמיתה, אלא גם "מאן דנפיל מדרג' איקרי מית", "מדרג' דייקא, היינו, שהנפילה אינה אלא ביחס לדרגתו הקודמת (אף שגם עתה נמצא בדרגא נעלית כו'), ואעפ"כ, "איקרי מית".

ולדוגמא:

יהודי שנולד גדל ונתחנך בית חסידים, למד בתומכי תמימים, וזכה לקבל הדרכתו של נשיא דורנו - פעם הי' חוזר חסידות ברביס, הי' מתפלל באריכות וכו', אבל, כל זה הי' "פעם" ("למפרע"), ואילו כיום - נעשה עשיר, וטוען ששייך לקו העבודה ד'זבולון', הוא צריך לתמוך ולהחזיק כו"כ מוסדות, ובמילא, אין לו פנאי להתעסק בחזרת דא"ת ותפלה באריכות כו'.

ועד"ז אצל א' שנשאר בקו העבודה ד'ישכר" - שמצד התעסקותו עם הלמידים, "והעמידו תלמידים הרבה", אין לו פנאי - טען הוא - לחשוב על עצמו.

איתא בגמרא אודות ר' שמואל בר שילת, ש"רב אשכחי' . . דהוה קאי בניגא (מטפל בגנתו), א"ל, שבקתי להימנותך (שהיית רגיל ללמדם באמונה וללמד ולישב על גבם תמיד), א"ל הא תליסר שנין דלא חזיא לי, והשתא נמי דעתאי עלייהו". אם הדברים המורים בנוגע למחשבתו על התלמידים, שדעתו עליהם גם בשעה שמתעסק בדרכי גינתו, עאכ"כ שיכול לחשוב על עצמו גם בשעה שמתעסק עם התלמידים, כהוראת חז"ל "קשוט עצמך (תחלה), ואח"כ קשוט אחרים".

ובפרטיות יותר - בנוגע עבודת התפלה: רבינו הזקן וכו'.

(35) או"ח רסצ"ג.

(36) שם רסצ"ח.

(37) ש"פ שמיני וער"ח אייר תשמ"ח התוועדויות 214.

טז. לכל הפחות – צ"ל התפלה ע"פ המבואר בקונטרס העבודה וקונטרס התפלה, ובפרט שבמשך הזמן ניתוספן עשרות מאמרים של נשיא דורנו בנוגע לעבודת התפלה³⁷.

יז. יעשה כאו"א חשבון לעצמו³⁸, ויחשוב לעצמו – כשיעמוד לפני ה"ראי", ויחליט שאליו מכוונים הדברים – מתי היתה הפעם האחרונה שהתפלל לאחרי הקדמת ההתבוננות לפני התפלה במשך שעה, ששים רגעים, או מתצית השעה עכ"פ³⁸!

יח. להוסיף [בהנ"ל], שחשבון זה יכולים לעשות לא רק בנוגע לתפלה בימי החול, אלא גם בנוגע לתפלה דיום השבת – מתי היתה השבת האחרונה שהתפלל בהקדמת ההתבוננות לפני התפלה? ...!³⁹

תפילה בציבור

יט. בקשר ליו"ד כסלו החג הגאולה דאדמו"ר האמצעי אמר: הדגשה מיוחדת על תפלה בציבור, כמודגש במאמר חז"ל (הד"ה דדרושי הגאולה)⁴⁰ "המתפלל עם הציבור", [נתפלת למעלה מעשרה נעלית מתפלת עשרה], כי "ברוב עם הדרת מלך"⁴¹.

מתוך יגיעה

כ. הדגשה נוספת בקו העבודה - השייך במיוחד לי' כסלו - הוא עבודת התפלה, שעבודתו תהי' ביגיעה רבה כל כך, עד שמגופו הגשמי תנטוף זיעה, כפי שמצינו אצל בעל הגאולה⁴².

(38) ש"פ שמיני וער"ח אייר תשמ"ח התוועדויות 5-214: "ובכן, יעשה כאו"א חשבון לעצמו – מתי היתה הפעם האחרונה שהתפלל בהקדמת התבוננות לפני התפלה! אינני רוצה להראות באצבע על איש פלוני ולשאול אותו שאלה זו, כדי שלא לביישו, אבל, ידע אינש בנפשו. ויחשוב לעצמו – כשיעבוד לפני ה"ראי" (כמנהג המדינה שלפני היצאה מן הבית מסתכלים ב"ראי" לוודא שה"עניבה" היא באמצע הצווארון... שהרי צריך להזהר ב"כבוד הבריות"), ויחליט שאליו מכוונים הדברים וכו".

(39) ש"פ שמיני וער"ח אייר תשמ"ח התוועדויות 215.

(40) שיחת י' כסלו תשמ"ח - התוועדויות ע' 581: "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני כו".

(41) שיחת י' כסלו תשמ"ח - התוועדויות ע' 581: "שאע"פ ש'ונקדשתי בתוך בני ישראל, כל דבר שבקדושה לא יחא פחות מעשרה", מ"מ, תפלת למעלה מעשרה נעלית מתפלת עשרה, ועד לדרגא הנעלית שבתפלת הציבור - ששים ריבוא ישראל". עיין שם הטעם לזה.

(42) שיחת י' כסלו תשמ"ח - התוועדויות ע' 582: "ידוע הסיפור אודות בעל הגאולה (שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר), שבשעת התפלה לא הי' נע וזע מאומה, וביחד עם זה מרוב עוצם תפילתו נטפה זיעה מקצה השטריימל שלו. ומכאן לומדים עד כמה שיש להתעסק בעבודת התפלה, שעבודתו כו".

כא. רכי שמעון אומר⁴³: "הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה", "הוי" מורה על ציווי לכל אחד ואחת, וכן על כך שיש לכאור"א היכולת לכך; "זהיר" (לשון "זהר הרקיע") - שעל היהודי לעסוק בעניני קריאת-שמע ותפלה באופן שהוא יאיר ויזהיר, כך שהוא ישפיע בעינים אלו על יהודי שרואה אותו (אפי' ממרחק), שגם הוא יהיה זהיר בקריאת-שמע ותפילה⁴⁴.

מתוך הסידור

כב. נהגו ישראל להתפלל מתוך הסידור כדי שאמירת התיבות והנקודות תהי' בתכלית הדיוק⁴⁵.

נענוע בתפלה

כג. מנהג ישראל -- שבעת לימוד התורה, ועד"ז בעת התפלה⁴⁶, מנענעים א"ע (את הגוף הגשמי) "על שם כל עצמותי"⁴⁷ תאמרנה⁴⁸, אע"פ שלכאורה⁴⁹ בשעת התפלה כשעומדים כעבדא קמי' מרא - ומאן דמחוי

(43) ראשי דברים משיחת ש"פ מטות-מסעי, ב' מנחם-אב תנש"א: "ישנו דבר-פלא... והוי "סתם ר' שמעון הוא ר"ש בן יוחאי" (ומזה מובן שענינו קשור גם עם ר' שמעון דמשנתנו), וענינו של ר"ש בן יוחאי היה ש"תורתו אומנתו". וא"כ תמוה - לכאורה היה ר' שמעון צריך להדגיש יותר את הענין ד"תורתו אומנתו" - תלמוד-תורה, ולמה הוא מדגיש דוקא את הענין דקריאת-שמע ותפלה? ולא זו בלבד אלא שהוא מדגיש "הוי זהיר" (ולא "מקפיד" או "מדייק" וכי"ב), היינו שאת כל ענין ה"זהיר" ("זהר הרקיע") שלו - "מכניס" (בריינגט אריין) רשב"י בענין של קריאת-שמע ותפלה! [ואע"פ שגם קריאת-שמע ענינה הוא תורה - הרי הווננו כאן היא לק"ש כפי שהיא חלק מהתפלה, כי ענין התורה שבתפלה הוא בעיקר (לא ק"ש, אלא) הפסוקים ומשנה וברייתא וכו' שאומרים לאחר ברכות-התורה]. והביאור בזה: ר' שמעון בא במשנה זו לתת הוראה לכאור"א מבני. ומכיון שלא כאור"א מבני' שייך להענין ד"תורתו אומנתו" לא שייך להורות לכאור"א הוראה בזה, ולכן הוראתו של ר"ש היא בענין דקריאת-שמע ותפלה - שזהו ענין השייך לכאור"א מבני', והאומנות דכאור"א מבני'. וכפי שרואים גם בהנהגת כאור"א מבני' שענין התפלה קודם לענין התורה - שמיד בבוקר (עוד קודם עניני התורה הנ"ל) אומרים "מודה אני" וכו' - ענין התפלה, ועד להמשך ברכות-השחר שלאח"ז, שכאור"א מהם הוא תפלה בפ"ע".

(44) שם: "ועד שהוא ממשיך אור זוהר זה בעולם כולו, שהעולם נעשה עולם מואר (א ליכטיקער וועלט), וזאת על-אף היותו עולם תחתון שאין תחתון למטה הימנו (ונשאר כך גם אח"כ)".

(45) ש"פ ויקרא תש"ג - התוועדויות ע' 491.

(46) ש"פ ואתחנן תש"ג - התוועדויות ח"ד ע' 120. ובהערה 40: "שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס מח. ושם הובא זה גבי קריאת התורה ותפלה. ובכ"מ הובא מנהג זה גם גבי לימוד".

(47) שם הערה 42: "להעיר, שבהגוף ג' עינים בכלל: גידים, שבהם הדם הוא הנפש; למטה יותר - בשר שהוא רך; ולמטה יותר - עצמות שהם קשים שבהם מודגש יותר ה"גשמיות" שבהם. והחידוש דכל עצמותי תאמרנה, שהאמירה דתורה ותפלה פועלת גם **בהעצמות**".

(48) הערה 43: "שו"ע אדה"ז שם גבי תפלה. ולהעיר שבתניא שם הובא כתוב זה גבי תורה".

(49) שם ע' 120-1: "תנועת הגוף מבלבלת **להתעמקות** ולהתעסק בדבר שכל, ויתירה מזו: אפילו תלמידים לפני רבם מתנועעים, אע"פ ש"מורא רבך כמורא שמים", ועד"ז בשעת התפלה".

במחוג קמי מלכא כו' ה"ז מרידה במלכות, ועאכו"כ לעמוד לפני מלך ולהתנענע...⁵⁰

תפילה מתוך "שירה" ושמחה ובקול

כד. אדמו"ר הזקן⁵¹ הי' מתפלל דוקא בקול, ומתוך "שירה", ועד שאחד הניגונים הידועים לאדמו"ר הזקן הוא על-סמך שכך שמעו ממנו בשעת התפילה. ועד"ז ברבותינו נשיאינו שלאחריו, ממלאי מקומו. ומזה יש ללמוד, שהתפילה צריכה להיות דוקא מתוך שירה ובשמחה, בקול רם⁵².

כה. ענין זה [ד"שירה" וכו'] שייך גם לנשים וטף, שכך, גם נשים מתפללות, ובמילא גם תפילתן צריכה להיות באופן האמור⁵³.

כו. אלא שבזה [בה"שירה"] חילוק בין נשים לאנשים – שבאשה יש להזהר מהענין ד"קול באשה", שלכן תפילתה צריכה להיות באופן דצניעות, "כל כבודה בת מלך פנימה"; ואילו בנוגע לאנשים וטף דאנשים, הרי אדרבה – כפי שרואים במוחש, שהאח המבוגר מלמד אחיו הקטן להתפלל מתוך "שירה" ושמחה, ובקול דוקא⁵³.

נשים בתפילה

כז. רואים גם אצל נשים בישראל, שגם הן נוהגות בתפילה, כיון שזהו ענין של רחמים דהקב"ה (כמו שכתוב בגמ' בפשטות), ששייכים גם להן, כיון שהוא "אב-הרחמים" של כל יהודי, אנשים נשים וטף (זכרים ונקבות)⁵⁴.

(50) שם ע' 121: "כיון שהשלימות בלימוד התורה ועבודת התפלה היא כאשר העבודה חודרת ופועלת גם בגוף הגשמי (עד – ע"ד מנפשי' כרע)". וראה ר"ה תשמ"ט – התוועדיות ע' 9: כפי שנהגו ישראל להתנענע בעת התפלה ולימוד התורה (כדאיתא בזהר"ה) ובהערה שם: "[זהר] ח"ג ריח, סע"ב. וראה חזו"ר מאמר שני בסופו (סע"ט-פ). צוואת הריב"ש סימן סח. ובהנסמך בהערות וציונים לשם".

(51) ש"פ בשלח תשנ"ב - שיחות קודש ע' 5-594: "וכאן המקום לעורר אודות מנהג פרוע' (א' ויילדע מנהג)", שלמדות היותו "מנהג" שהונהג כבר כהנהגה וסדר קבוע הרי הוא פרוע: ישנם כאלה, שבשעה שיהודי ניגש להתפלל לפני התיבה – הנה לא זו בלבד, שהם עצמם מתפללים בלחש דוקא, ועד שבקושי יכלוים הם לשמוע את תפילת הרוצה להתפלל בקול (באופן של "שירה") – הם זאגן", אלא עוד זאת, שבאם ישנו יהודי מסויים הרוצה להתפלל בקול (באופן של "שירה") – הם מתחילים מיד 'לעשות' שא שא... כדי להכריחו להתנהג ג"כ כמוהם!

ובכן, עליהם לדעת, שאפילו באם "מנהג זה יש לו יסוד, אין זה ממנהגי חב"ד... וכפי שמצינו שאדמו"ר הזקן הי' מתפלל דוקא בקול וכו'".

(52) ש"פ בשלח תשנ"ב - שיחות קודש ע' 594: "...והנה, ענין ה"שיר" בעבודת האדם הוא בשעת התפילה, שאז הוא מתעלה ממעמדו ומצבו, וכמ"ש אדמו"ר הזקן באגרת-הקודש שבשעת התפילה נעשית ה"גאולה פרטית" דכא"א בעבודתו.

וזהו הלימוד למעשה, שהתפילה צריכה להיות באופן של "שירה", היינו, בקול, ומתוך "שירה" ושמחה.

(53) ש"פ בשלח תשנ"ב - שיחות קודש ע' 594.

קריאת התורה

כת. כשהבעל-קורא⁵⁵ מתכוון להקריאה ברבים עובר על הפרשה בינו לבין עצמו [ר' פעמים⁵⁶], כדי שקריאת האותיות והנקודות והטעמים תהי' בתכלית הדיוק (כידוע גודל הזהירות בזה)

כט. לפעמים עולים לתורה⁵⁷ פעמיים ביום (כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות הנהגת אביו כ"ק אדנ"ע)⁵⁸, אבל לא ג' פעמים (ורק פעם א' אירע שקיבל עלי' שלישיית – בהיותו בחו"ל, במקום שלא ידעו כו')⁵⁹.

תהלים

ל. "לפרסם בכל מקום אודות (לימוד שיעורי חת"ת . .) אמירת תהלים, אמירה בפה, עקימת שפתיו הוי מעשה"⁶⁰ [אפילו בימים שמצד גודל טרדתו ("אנוס" ע"פ שו"ע) אינו יכול לאמרם מתוך עיון ולימוד, כי אם באופן של אמירה בחפזון⁶¹].

לא. בש"פ שלח תשמ"ט כשהזכיר פסוק במזמור פ"ח (שהתחילו לומר זאת במשך כל השנה⁶²) כתוב בהערה⁶³: – ולהעיר וגם להזכיר ולעורר ע"ד

(54) ראו דברים משיחות יום ג' דסליחות כ"ד אלול תנש"א, לנשי ובנות חב"ד.

(55) ש"פ נח תנש"א – התוועדויות ע' 248: "...ועוד לפני הקריאה בתורה – כשהבעל-קורא מתכוון . . עי"ז שיעור על הפרשה וכו'".

(56) ש"פ נח תנש"א הערה 30 – התוועדויות ע' 248: "ובלשון חז"ל – "מן האלקים אתה למד כשבקש לומר תורה לישראל אמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו עד שלא אמרה לישראל כו", ועל דרך זה בקריאת התורה".

(57) ראה ש"פ בא תשמ"ט - התוועדויות ע' 217: "וכידוע שע"י עלי' לתורה נפעלת עלי' בנשמה של העולה לתורה, ובכל הדרגות שבה, ועד גם בכל כוחות הנפש, וגם בלבושי הנפש - מחשבה זיבור ומעשה".

ש"פ נח תשמ"ט – התוועדויות ע' 297 בשוה"ג להערה 57: "להעיר מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (לקו"ד ח"א כה, ב ואילך) שכאשר יהודי עולה לתורה נעשה עלי' בכל ג' הבחינות (דיתב נח) תחתיים שניים ושלישיים. שענינם בנפש האדם נר"נ ח' יחידה. וראה ד"ה ויאמר גו' לך תשל"ח פ"ב (סה"מ מלוק ע' רבה) הערה 26".

(58) שם בהערה 57: "שאף שביה"כ פ' ה' עולה רק למפטיר יונה (ולא בשחירת), ובשמח"ת רק לחתן בראשית (ולפעמים לחתן תורה), ולא למפטיר, מ"מ, לפעמים ה' עולה לתורה פעמיים ביום. ואכ"מ".

(59) שם ע' 300: "כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר אודות הנהגה זו – לא שאלתי אצלו טעם הדבר. ויש לקשר זה עם הידוע שהגאולה דלעתיד לבוא היא גאולה השלישית, וכן ביהמ"ק העתידי הוא בית שלישי (לאחרי הענין ד"משכן משכן", "שנתמשכן בשני חורבני"), היינו, שבזמן זה שייך רק ב' עליות, ואילו העלי' הג' תהי' לעתיד לבוא". ע"ש.

עוד בענין קריאת התורה ראה לעיל הערה 46.

(60) יום ב' דחג השבועות תש"נ – התוועדויות ח"ג ע' 292.

(61) שם בהערה 83.

(62) ראה ש"פ מצורע, ערב י"א ניסן תשמ"ט - התוועדויות ח"ג ע' 10: "ויש להוסיף ולקשר כל האמור לעיל עם המזמורים בתהלים השייכים ל"א ניסן בשנה זו [הערה: ע"פ המנהג המקובל

המנהג המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום מזמור תהלים שמתאים למספר שנותיו.

עניית אמן על ברכה

לב. "ע"י הברכה ממשיך ברכה והמשכה להיות גילוי אור א"ס בנפש כלל ישראל שתתחזק אמונת ה' בלבם בבחי' גילוי כאילו רואה כו", לכל לראש – להמברך עצמו, כולל גם להעומדים מסביבו⁶⁶ ששומעים הברכה ועונים⁶⁶ "אמן".

לג. יש שנוהגין לענות אמן בקול רם, באופן שנשמע גם בחלקו בעולם כו'⁶⁷.

מהבעש"ט לומר בכל יום הקפיד תהלים המתאים למספר שנותיו (אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' נג. ושי"ג) שבו מסיימים לומר מזמור פ"ז, ומתחילים לומר מזמור פ"ח במשך כל השנה כולה.

63) ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבר"ח תמוז תשמ"ט - התועדויות ע' 392 הערה 85. ושם ע' 399: "ויש להוסיף, שענין זה שייך לכל אחד ואחת, גם לקטנים, שנכון לחנכם גם באמירת המזמור - בזמן הפנוי מענינים שבהם חובת החינוך גדולה יותר".

64) ש"פ חיי שרה תנש"א הערה 61 - התועדויות ח"א ע' 314: "ויש לומר, שמצד הענין דאבהת ישראל ואחדות ישראל - כל בנ"י בכלל "העומדים מסביבו".

65) הערה 62: "ויתירה מזה - גדול העונה אמן יותר מן המברך" (ברכות נג. ב. ושי"ג).
66) ע' 314 שם: "שמורה על קיום הדבר ואמיתותו, ועי"ז נמשך גם למטה בעולם". ובהערה 63: "להעיר, ש"אמן" הוא גם מלשון אמונה. וראה גם ד"ה ויהיו חיי שרה תרל"א ותרמ"ג: "וענין הברכה הוא להמשיך כח וחיות באמונה, כמ"ש וצדיק באמונתו יחיל, דהיינו, שע"י צדיק, שהוא בחי' ק' ברכות וצ' אמונים וי"ד קדישים וד' קדושות, עי"ז ממשיכים חיות באמונה. . . שיהי' נחאמת בעיניו כאילו הוא ראה ממש".

ובשוה"ג: ובתרמ"ג שם: "דאמן מתחיל באל"ף, והיינו, שאפילו מבחי' אל"ף בחי' פלא עליון יומשך ג"כ, והוא ענין א' עם ענין הברכה" - כמודגש ב"מאה ברכות" שע"י הביטול ד"מה" ממשיכים מבחי' האל"ף (מאה).

67) ש"פ תצהו תשי"ג - התועדויות ע' 371: "...עד"ז בנוגע לבירור העולם - שנעשה גם עי"ז שילד קטן מברך על כוס מים "שהכל נהי' בדברך", וכל אלה ששומעים עונים "אמן", ר"ת "א-ל מלך נאמן", ויש נוהגים וכו'".

הבא לקמן הוא חלק מכתבה שנכתבה ע"י אם החתן ביחד עם הההגהות ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, נדפס בה"אידשע היים" עמ' 22 ואילך (גליון 108) ומובא כאן העלי ההגהה וכן איך שהוא נדפס לפועל.

-3-

A child may have a full Jewish schedule, including praying and learning daily, even without keeping the minhagim. His parents may try to shelter him from standing out ~~so~~ starkly compared to his non-Jewish neighbors by phasing out some customs, so he can "blend into the ~~xx~~ scenery". But we are jeopardizing the child's religious future. The first rule and foundation for a good lasting chinuch is to instill in the child a feeling of being different, of being proudly special. What more than anything else in Judaism can successfully nurture this feeling? ~~&~~ Our Yiddishe customs. They will help permeate his performance of Torah and mitzvos with a full and true holiness. ~~The~~ ^{the} converse of this situation, Judaism minus its customs, is more than a religious gap. It could G-d forbid endanger and downgrade his performance of all Halachos.

I cannot shake this business of minhag/din differentiation out of my thought processes. My curiosity has been aroused by a topic I had never given much thought to before. How much of our daily life is based on minhag? I begin to mentally spend a typical day in my life. (I think it will look familiar to you, too.)

The first act of a Jew upon ^{awakening} ~~waking~~ is to recite Modeh Ani, thanking Hashem for the return of his soul. This is the one prayer we are permitted to recite in our state ~~of~~ impurity, before we wash negel vasser. Minhag or Din?

There is a famous Chassidic "vertel" (bon mot)--(Hayom Yom 11 Shevat) ^{that no one and nothing can eradicate the Modeh Ani} This ~~ver~~ ^{word} has been a source of encouragement to Jews who had sunk ^{have} ~~to~~ ^{beneath imagination} levels no one could have imagined. With the power of that "pintele Yid" they were able to do a true and

of a Jew that vestige of a soul which is always present to us, even in a state of impurity. This statement

Insert I page 5A

Upon awakening, the unclean spirit departs ^{the body} except for the fingers. This applies ~~to~~ only to one who has a neshoma, a Jewish soul. Although we acquire a neshoma at 12 (girls) or 13 (boys), the soul begins to be manifest at the age of chinuch, of education and training, to accustom the young by constant practice to the various mitzvos.

The various "customary" ages ^{considered as} the proper time to begin to "accustom" children to different mitzvos, are a topic worthy of discussion on its own. The Bris Milah (circumcision) ~~is an obligation for the father nevertheless, it is the very first mitzvah in a boy's life, our Sages therefore commend as praiseworthy a parent who makes it a point to begin negel vasser from that age on. (Shulchan Aruch 4i2).~~

It is possible that not every parent is ready and able to make such a commitment ~~at that early stage. To those we offer this practical insight: Food which is touched by any Jew that did not wash negel vasser (should not be eaten) it has absorbed the tum'ah (impurity) from the fingers, a good rule of thumb ^{is this} then: When your baby begins to hold food in his/her hand, that is a good time to start incorporating negel vasser into the daily schedule. Another point worthy of mention--women who are most often in the kitchen, should be extra careful in washing their hands properly. There's more to those words of caution than meets the eye. As we grope for that pitcher ~~in our groggy semi-awake state, we who have been washing negel vasser for many years may accidentally touch the water in the filled pitcher before we start to pour. That water is then rendered invalid for negel vasser.~~~~

Handwritten notes in the left margin, including "5000" and "12/13".

ומהיכן זה הנוהג קודם לזה?

Handwritten note: "ומהי"

Handwritten note: "Insert II page 5A"

Handwritten notes in the right margin, including "12/13" and "5000".

כמה מבר"י (=מבר"י ישראל) נהגין לזה?

DI YIDDISHE HEIM

familiar to you, too.)

The first act of a Jew upon awakening is to recite "Modeh Ani", thanking Hashem for the return of his soul. This is the one prayer we are permitted to recite before we wash negel vasser. Minhag or Din? There is a famous Chassidic "vertel" (bon mot)—(*Hayom Yom!l Shevat*) that no one and nothing can eradicate the Modeh Ani of a Jew, the vestige of a soul which is always with us, even in a state of impurity. This statement has been a source of encouragement to Jews who have sunk to levels beneath imagination. With the power of their "pintele Yid" they were able to do a true and complete *Tshuva*, return to true Yiddishkeit. So, Modeh Ani is surely something no Jew can do without.

The next step is the ritual washing of the hands, twice. The first time we wash near the bed—probably a *minhag*—with a pitcher of water and a basin prepared the night before. Some years ago the Rebbe Shlita spoke about the beauty and importance of the fact that a Jew is recognized when he/she slumbers by that "negel vasser shissel" near the bed. A Jewish girl needs this symbol and proof near her bed even more than a Jewish boy, who has a *yarmulke* on his head. There are other details regarding this negel vasser procedure which are perhaps customs relating to *dinim and minhagim*. The second washing of the hands is done at a sink and a blessing is made, and as for all ritual washing, rings and other "chatzitzos" should be removed. They do not have to be removed for the first negel vasser at the bedside when no blessing is recited.

The laws given at Sinai, the Rabbinic ordinances, and the Jewish customs passed down from parent to child, from generation to generation, are kept and practiced with equal holiness and force.

When does a parent begin to wash negel vasser with the baby? The answer to this question is closely related to the reason underlying the negel vasser procedure. During the night, the *kedusha* (holiness) of the soul leaves the body, and an unclean spirit rests there. Upon awakening, the unclean spirit departs from the body, except for the fingers. Those whose thoughts are constantly involved with Torah during the day are likely to find that their nocturnal dreams are an extension of their Torah study. May all Yidden merit such sweet dreams! All this applies only to one who has a *neshoma*, a Jewish soul. This G-dly soul begins to be manifest in the child through *chinuch*—education and training in Torah and mitzvos. At the age when mitzvos are obligatory rather than a matter of *chinuch*, twelve for girls and thirteen for boys, the G-dly soul is fully and permanently "at home", although the bond between body and soul existed while still in the mother's

Minhag or Din...

womb.

There are various opinions about when is the proper time to begin to accustom children to different mitzvos, a topic worthy of discussion on its own. The Bris Milah-circumcision-is the very first mitzvah in a boy's life and constitutes an act of chinuch, because the G-dly spark first enters and begins to influence and affect the body at that point. Our Sages therefore commend as praiseworthy a parent who makes it a point to begin negel vasser from that age on. (Shulchan Aruch 4:2).

It is possible that not every parent is ready and able to make such a commitment at *that* early stage. To those we offer this practical insight: Since we should be very careful not to touch edibles before negel vasser, a good rule of thumb is this: when your baby begins to hold food in his/her hand, that is a good time to start incorporating negel vasser into the daily schedule. Another point worthy of mention—women who are most often in the kitchen should be extra careful in washing their hands properly. There's more to those words of caution than meets the eye. As we grope for that pitcher in our groggy semi-awake state, we who have been washing negel vasser for many years may accidentally touch the water in the filled pitcher before we start to pour. That water is then rendered invalid for negel vasser.

Every table in a Jewish home is a mizbe'ach, an altar. A toddler admonished in reverential tones: Don't climb on the table—it's a mizbe-ach!, a place to eat for the sake of Heaven, to serve G-d, carries the message forever.

Are we still struggling to categorize "minhag or din"? It's all intertwined into one beautiful tapestry, isn't it? The laws given at Sinai, the Rabbinic ordinances, and the Jewish customs passed down from parent to child, from generation to generation, are kept and practiced with equal holiness and force.

• • • •

Sometimes disruptive circumstances interfered with smooth transition; wars, assimilation, etc. Knowledge and actions internalized and absorbed by natural emulation of what one saw at home suffered. Home meant a *mikdash me'at*—a mini-sanctuary. One of the centerpieces of the sanctuary was the *mizbe'ach*—the altar. Every table in a Jewish home is a *mizbe'ach*, an altar. A toddler admonished in reverential tones: Don't climb on the table—it's a *mizbe-ach!*, a place to eat for the sake of Heaven, to serve G-d, carries the message forever.

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכות

החתן הת' מנחם מענדל שי'

והכלה צבי' תחי'

סטאליק

לרגל יום חתונתם בשעטומ"צ

כח אדר ה' תהא שנת סייעתא דשמיא

יה"ר שיזכו לבנות ביתם בגין עדי עד לנח"ר רב והתקשרות

אמיתית לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

על יסודי התורה והמצוה כפי שמוארים

במאור שבתורה - זוהי תורת החסידות

חדורים בשליחות העיקרית - קבלת פני משיח צדקנו בפועל

ממש!

ולזכות הוריהם

הרה"ת יחזקאל-ל אליהו וזוגתו גיטל לאה שיחיו סטאליק

הרה"ת יוסף יצחק וזוגתו טילא צידה שיחיו דובראווסקי

זקניהם

הרב הרה"ח הרה"ת יהושע וזוגתו ואסנה דבורה שיחיו

דובראווסקי

הרה"ח הרה"ת שלום דובער וזוגתו וסאשע שיחיו אלפרוביץ